

Ni druge izbire

Leto 1967 se je v političnem življenju na Tržaškem zaključilo v znamenju precej hude politične krize, katere najbolj otipljiv znak je dejstvo, da je moral proračun tržaške občine, ki je že tako bil predložen občinskemu svetu z veliko zamudo, odobriti poseben komisar, katerega je imenoval deželni nadzorni odbor, to je tisti organ, ki je v novi deželni stvarnosti nadomestil nekdanje prefekturne organe. Proračun ni bil, kot znano, odobren, ker je predstavnik Slov. skupnosti v občinskem svetu odrekel zunanjo podporo sredinsko-levemu odboru, s čimer je tudi dokazal, da je zanj konec sporazuma med Slov. skupnostjo in strankama leve sredine (Kršč. demokracijo in Združeno socialistično stranko), ki je predstavljal do pred kratkim politično in upravno osnovo sedanjega občinskega odbora in vladajoče večine v mestnem svetu.

Na tem mestu nas toliko ne zanimajo upravne posledice, ki izhajajo iz novega položaja, temveč nas zanimajo predvsem politične posledice, ki utegnejo nastati v tržaškem političnem življenju, če bo Slov. skupnost po svojem predstavniku v mestnem svetu ostala v opoziciji do občinskega odbora in s tem v opoziciji do celotne sredinsko-leva politike.

Nimamo razlogov, da bi dvomili, da so argumenti, s katerimi je vodstvo Slov. skupnosti utemeljilo svoj zadnji korak, vredni vsega upoševanja in tudi potrebni globlje politične analize, kajti prav dobro se zavedamo, s kolikšnimi težavami je posejana skupna politična pot takšne koalicije, kakršna je, oziroma je bila koalicija med strankama leve sredine in Slov. skupnostjo. Prav takšna in morda še globlja ter vsestranska politična analiza pa je po našem mnenju potrebna in nujna, preden se slovenska politična organizacija odloči za novo politično smer, za novo obliko političnega boja in angažiranja.

Alternativa dosedanjemu sodelovanju s strankama leve sredine bi namreč bila — vsaj teoretično — za Slov. skupnost samo več ali manj tesna povezava s skrajno levico. Rekli smo, da je to teoretična hipoteza, ki se ne more uresničiti, če ne zaradi drugega, zato, ker bi to neizbežno povzročilo globok razkol v Slov. skupnosti sami in naposled njen postopen, a gotov razkroj.

Če ta alternativa tudi zaradi drugih razlogov ni stvarna, ni uresničljiva in če noče Slov. skupnost obviseti neke v zraku ter s tem izjaloviti vso svojo politično akcijo, mora nujno ponovno zasesti tisti politični prostor, ki je zanjo najbolj naraven in ki je kljub velikim, navidez celo nepremostljivim težavam še najbolj učinkovit. In nobenega dvoma ni, da so meje tega političnega prostora idejno in praktično začrtane z vsem

(Nadaljevanje na 4. strani)

Z ZAUPANJEM V NOVO LETO

Ko skušamo kroničarji podati pregled najvažnejših dogodkov v letu, ki je pravkar zatonilo v preteklost, smo vedno v zadregi: kateri so bili zares najvažnejši dogodki? Ali vojni spopadi, ali mirovni sporazumi, ali velike katastrofe ali novi izumi? Tisto, kar se nam je v tistem hipu zadelo zelo važen dogodek, ker je imel svetoven odmev, se lahko izkaže že čez malo časa kot pljuska v vodo: nekaj krogov na vodi in potem — nič. Tisto pa, kar morda v prvem hipu ni vzbudilo posebne pozornosti ali je šlo celo skoro neopazno mimo — toliko, da so svetovne agencije z kroničarske vestnosti zabeležile dogodek — se lahko izkaže čez čas kot eden tistih sunkov, ki odločilno poženejo naprej svetovno zgodovino in usodno vplivajo na usodo narodov in morda tudi vsega človeštva.

ZASKRBLJENOST PAPEŽA PAVLA VI.

Če se ozremo na preteklo leto, ni težko izluščiti dogodkov ali dogajanja, ki je polnilo prve strani dnevnikov in dajalo glavne novice radijskim poročilom. Na prvem mestu moramo pri tem vsekakor omeniti vojno v Vietnamu, ki je bila preteklo leto še bolj kot kdaj prej tisto osrednje dogajanje, ki je najbolj razburjalo svetovno javno mnenje in polnilo časopisje. Če smo ob koncu leta 1966 upali, da bo prineslo leto 1967 mir v Vietnamu, moramo zdaj priznati, da smo se močno zmotili, kajti vojna vihra se je v preteklem letu v vietnamskih džunglah in visokih planotah le še bolj razdivjala in vedno bolj grozi, da zaneti požar v vsej južnovzhodni Aziji in morda po vsem svetu.

Ta možnost je tista, ki tako hudo skrbi papeža Pavla VI.; njegovo božično poslanico in tudi njegove noveletne izjave preveča samo ta skrb in hkrati bolečina nad trpljenjem vietnamskega ljudstva. Iz te skrbi so se rodile njegove diplomatske pobude, zlasti tista v zadnjem času, da bi pripravil nasprotni stranki v Vietnamu za konferenčno mizo. Toda tudi te pobude zdaj niso rodile uspeha in ga po vsej verjetnosti tudi ne bodo, kajti obe strani sta se preveč zagrizli v vojno, da bi mogli odnehati, ne da bi odločilno zmagali ali bili odločilno poraženi.

MIR, A PRAVIČEN

Vprašanje pa je, če je možna na eni strani taka odločilna zmaga, na drugi pa tak odločilen poraz. Vse kaže, da ne, in da v Vietnamu ni druge poti do miru, kakor preko pametnega premisleka in kompromisa, o katerem pa nobena stran noče slišati. Upati je le, da ne pride do razširjenja vojne, na kar pa dajejo sklepate zadnji čas tudi zapletljaji okrog Kambodže.

V juniju je šestdnevna vojna med Izraelom in arabskimi državami vznemirila svet in ga tudi začudila s svojim hitrim koncem, saj je spet zmagal mali David proti kolosu Goliatu, ki se je zdel prej tako gotov zmage. Vojne je konec, spor pa se vleče naprej in mu ni videti konca, vendar za zdaj ni nevarnosti, da bi postal spet vroč, ker si Arabci ne morejo privoščiti nove vojne, kljub temu, da groze z njo; Izrael pa nima razloga, da bi pogoltnil še več arabskega ozemlja in prebivavstva, ker ju ima že zdaj preveč. Pač pa se vlečeta naprej vojna med Biafro in osrednjo nigerijsko vlado — največ zato, ker so se vmešali Sovjeti in beli najemniki ter podprli osrednjo vlado — in spor zaradi Cipra, pa tudi vojna v Jemenu.

To so žarišča vojne, iz katerih bi se utegnil razširiti vojni požar na obsežna področja ali celo po celih kontinentih in po vsem svetu. Vendar je upati, da tudi v letu 1968 do tega ne bo prišlo. Zaman pa je poudarjati potrebo po miru, če narodi in državni ki niso pripravljeni, da pravično ali vsaj v duhu poštenega kompromisa rešijo svoje spore. Zato je treba v želji po miru podarjati predvsem nujnost pravičnosti in miroljubnosti, kajti mir brez pravičnosti je lahko za šibkejšega in podjarmljenega neznosno suženjstvo in izkoriščanje, za močnejšega pa varno izvajanje nasilja in krivice. V takem položaju si želi miru samo nasilnik in izkoriščevavec.

USPEHI ZNANOSTI IN TEHNIKE

Med ostalimi važnimi dogodki preteklega leta bi morali naštet glavne dosežke znanosti in tehnike, kajti svet je danes v obdobju ene same resnične in velikanske revolucije — revolucije, ki jo izvajata znanost in tehnika. To dvoje ustvarja čisto nove življenjske pogoje ter vedno bolj pospešuje ritem razvoja po vsem svetu, tako da pušča za seboj kot preživele ne le razne mode, ampak tudi ideologije in sisteme, ki so se zdeli še včeraj revolucionarni in najnovejši. Toda če bi se lotili tega naštevanja, bi se takoj znašli v hudi zadregi: kaj je bilo dejansko najvažnejše? Ali lanski poletni vesoljstvo z raziskovanjem Lune in planetov? Ali novi uspehi medicine, kot presaditvi srca, ki ju je opravil dr. Barnard? Ali kakšno odkritje, ki je ta hip še neznano, a bo v prihodnjih letih ali desetletjih še vse bolj odločilno pospešilo svetovni razvoj na tem ali onem področju ali na vseh? Da pa tudi pri najčudovitejših uspehih v tehniki človek ne sme pozabiti, da je samo človek, dokazujejo tragič-

(Nadaljevanje na 7. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 7. januarja, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojani; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Poslednji Mohikanec«, Napisal James Fenimore Cooper, prevedel in dramatisiral Dušan Pertot. Prvi del: »Izdaja in beg na otok«; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 14.30 Sedem dni v svetu; 14.45 Popevke za nedeljski popoldan; 15.30 »Pretkanec se ženi«, Veseloigra v treh dejanjih, napisal Francesco Augusto Bon, prevedla Marija Kacin. Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu, režira Adrijan Rustja; 17.30 Prijatelji zborovskega petja; 18.30 Kino, včeraj in danes; 20.30 Iz slovenske folklorne: Poklici: »Pr' kolarju«, pripravila Lelja Rehar; 22.10 Sodobna glasba.

• PONEDELJEK, 8. januarja, ob: 11.40 Radio za šole (za srednje šole); 12.10 Pomenek s poslušavkami; 13.30 Priljubljene melodije; 17.20 Ne vse, toda o vsem; 17.40 Radio za šole (za srednje šole); 19.30 Kako in zakaj — vprašanja in odgovori s področja znanosti; 20.50 Pr'povedniki naše dežele: Oliviero Honore Bianchi: »Hleb kruha«, prevedla Lelja Rehar; 22.30 Slovenski solisti. Baritonist Marcel Ostaševski, pri klavirju Zdenka Lukec. Samospevi Danila Svara in Pavla Sivica.

• TOREK, 9. januarja, ob: 12.00 Iz slovenske folklorne: Poklici: »Pr' kolarju«, pripravila Lelja Rehar; 17.20 Slovenščina za Slovence; 17.40 Danilo Sedmak: »Osebnost«; 17.50 Komorni moški zbor iz Celja; 18.30 Koncertisti naše dežele. Violinist Rok Klopčič, flavtist Miloš Pahor in Bernarda Slamahor solista na spineto. Carl Philip Emanuel Bach: Trio v b duru; 19.10 Plošče za vas, quiz oddaja; 20.35 Richard Wagner: »Vile«, romantična opera v treh dejanjih.

• SREDA, 10. januarja, ob: 11.40 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Liki iz naše preteklosti: »Filip Terčelje«; 13.30 Glasba iz filmov in revij; 17.20 Odvetnik za vsakogar; 17.40 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Zborovske skladbe Rada Simonitija; 18.30 Spomin na Victoria De Sabata; 19.10 Zdravniška posvetovalnica; 20.35 Simfonični koncert. V odmoru (približno ob 21.25) Za vašo knjižno polico.

• ČETRTEK, 11. januarja, ob: 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.20 Marija Kacin: »Znanstvena proza v pozni renesansi«; 18.00 Zbor »Dino Salvador« iz Ronk; 18.30 Sobotni italijanski skladatelj; 19.10 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 20.35 »Še dve uri življenja«. Radijska drama, napisal Roberto Cortese, prevedel Maks Sah. Igra R.O., režira Stana Kopitar; 22.30 Skladbe davnih dob.

• PETEK, 12. januarja, ob: 11.40 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol); 12.10 Gospodinja nakupuje; 13.30 Glasbeno potovanje okoli sveta; 17.20 Ne vse, toda o vsem; 17.40 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol); 18.00 Zbor »Srečko Kosovel« iz Ronk pod vodstvom Pavline Komelove; 19.10 Novele XX. stoletja: Ksaver Meško: »Bolnik«; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.50 Koncert operne glasbe.

• SOBOTA, 13. januarja, ob: 12.00 Iz starih časov, pripravlja Lojze Tul; 13.30 Semenij plošče; 15.00 Glasbena oddaja za mladino; 16.00 Avtoradio — oddaja za avtomobiliste; 16.10 Pregled slovenske dramatike. Pripravila Jože Peterlin in Josip Tavčar. Deseta oddaja; 17.20 Dialog — Cerkev v sodobnem svetu; 17.40 Obletnica meseca: »Skof Friderik Irenej Baraga, apostol Indijancev, ob stoletnici smrti« (Rafko Vodeb); 18.30 Veliki mojstri jazz: Pete Rugolo; 19.10 Družinski obzornik; 19.25 Operetne melodije; 20.50 Tri in ena — sobotni variete; 21.20 Vabilo na ples; 22.40 Za prijeten konec tedna.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 7. januarja, nedelja: Zdravko, Lucijan
- 8. januarja, ponedeljek: Maks, Severin
- 9. januarja, torek: Julijan, Lija
- 10. januarja, sreda: Gregor, Pavel,
- 11. januarja, četrtek: Pavlin, Božidar
- 12. januarja, petek: Tatjana, Ernest
- 13. januarja, sobota: Veronika, Vera

Zamenjava veleposlanika ZDA v Italiji

Na novega leta dan je nenadno prispela iz Washingtona novica, da je imenoval predsednik Johnson novega veleposlanika ZDA v Italiji, v osebi Gardnerja Ackleya. Zamenjal bo dosedanjega veleposlanika Fredericka Reinhardta. Zamenjava veleposlanika je popolnoma presenetila vladne kroge v Rimu. Še dan prej je Reinhardt obiskal na zunanjem ministrstvu ministra Fanfanija in mu izročil Johnsonovo pismo za ministrskega predsednika Mora.

Vendar je bilo že prej znano, da Johnson ni popolnoma zadovoljen z Reinhardtom, ker je bil preveč »kennedyevsko« u-smerjen. V sredinsko-levih krogih v Rimu je užival ugled in naklonjenost. V Rimu je bil osem let, kar je veliko, in ni izključeno, da je tudi to vzrok zamenjave.

O novem veleposlaniku Gardnerju Ackleyu je znano samo to, da je gospodarski teoretik in eden glavnih Johnsonovih svetovavcev v gospodarskih zadevah. Napisal je tudi knjigo »Macroeconomic Theory«, ki je izšla l. 1961. Tudi pod Kennedyem je bil v predsednikovem gospodarskem svetu. Po poklicu je univerzitetni profesor.

—0—

BROWNOV OBISK V RIMU

Tik pred novim letom je prišel na dvo-dnevni obisk v Rim britanski zunanji minister Brown. Do tega obiska je prišlo precej na hitro, ker ni bil v načrtu. Sklenjen je bil v 48 urah. Namen obiska je bil vskladi-ti britansko in italijansko diplomatsko akcijo glede na dejstvo, da je De Gaulle spet preprečil pristop Velike Britanije k Skupnemu evropskemu trgu.

Brown je imel v Rimu razgovore s Fanfanijem, da bi se dogovorila, »glede na strinjajoča se mnenja, o bodočih možnostih v zvezi z britansko prošnjo za pristop k Skupnemu evropskemu trgu, potem ko je Francija pred kratkim v Bruslju ponovno izjavila »ne«. Oba ministra nameravata razviti akcijo, da bi obnovili v okrilju Evropske skupnosti razpravo o sprejetju britanske prošnje. Vendar se zdi, da bo Velika Britanija počakala s svojim novim korakom za pristop, dokler ne bo De Gaulle

tako ali drugače izpustil iz rok krmila francoske politike. Na krmilu pa lahko ostane kvečjemu še nekaj let, glede na svojo starost.

PODRAŽITEV POTNIH LISTOV V JUGOSLAVIJI

Tik pred Novim letom je zvezna vlada močno dvignila pristojbino za potne liste v Jugoslaviji. Odslej bo stal potni list 200 novih dinarjev (20.000 starih ali 10.000 lir). Skupaj z nekaj drugimi pristojbinami bo nanese cena celo nad 25.000 starih din. Doslej je stal potni list 50 novih din.

Podražitvi se je uprla skupina slovenskih in drugih poslancev — predlog proti podražitvi je postavil slovenski poslanec Franc Šetinc — a vlada, ki jo je zastopal Janko Smole, je dala vedeti, da hočejo s podražitvijo zavreti odtok valute in špekulacije. Toda nasprotniki podražitvi so naglašali, da se prekupčevavci take podražitve ne boje, pač pa bo prizadela poštene državljanke — tudi tiste, ki morajo zaradi dela v tujino — in med njimi najbolj Slovenijo kot obmejno deželo, kjer ima skoro vsak prebivalec potni list. Vendar niso uspeli.

Še naprej pa teče pogajanje med Slovenijo in Hrvatsko ter zvezno vlado o takoimenovanem »limitu«, da bi namreč lahko razpolagali še z enim odstotkom svojega narodnega dohodka, za ozdravljenje nekaterih hudih socialnih in kulturnih problemov v teh dveh republikah.

BORMAN V DŽUNGLI?

Po trditvi nekeda bivšega SS-ovca živi bivši Hitlerjev pomočnik Martin Bormann v neki pragozdni koloniji v brazilski džungli v porečju reke Amazonke, 24 km od meje s Paragvayem. V naselbini je baje še 60 Nemcev in Poljakov. Bormann ima baje obraz spačen od ponesrečene plastične operacije in tudi raka na želodcu.

SARAGATOVA NOVOLETNA POSLANICA

Predsednik Saragat je naslovil za novo leto poslanico na državo, v kateri je voščil vsem državljanom srečno novo leto in naglasil ugoden gospodarski razmah, v katerem se trenutno nahaja Italija.

Problem avtomobilskih cest v Sloveniji

Kot piše v »Delu« France Avčin, ugledni slovenski gospodarski strokovnjak, je načela Slovenija l. 1966 (in enako lani) iz pristojbin za promet na svojih cestah v blagajno federacije dvajset milijard dinarjev, za svoje ceste pa je dobila nazaj samo eno milijardo.

»Če sploh katera (jugoslovanska) republika potrebuje res sodobno moderno cestno omrežje, ga potrebuje Slovenija,« piše France Avčin v svojem pismu uredništvu. »Skozi Slovenijo prihaja v državo vsaj devet desetlin mednarodnega prometa iz držav s trdno valuto. Vrata na Zahod, Slovenija, morajo postati vabljiva predvsem za moderne motorizirane nomade. Višja cena goriva (bencina) pa bo seveda turistični adut manj, čeprav bo tržaškimi prodajavcem bencina ob njej nekoliko odleglo. Sedanji vstop v državo čez Planico in Podkoren do Žirovnice je pravi prometni kriminal...«

»Daljnovidni sosede Slovenijo prizadev-

no obkrožajo s severa in zahoda z modernim hitrim cestnim omrežjem, priključnim skozi nove alpske predore, že zgrajene in tiste, ki jih bodo izkopal, na petični zahodni svet. S tem kanijo čimbolj izolirati celo Jugoslavijo od mednarodnega turizma...«

Avčin misli, da vse kaže, da si bo morala Slovenija iz lastnih sredstev (in s posojilom v tujini) zgraditi »prepotrebno cestno magistralo Gorica - Ljubljana - Maribor«, ker ne bo dobila zveznega prispevka zanjo, kot ga ni dobila za železnico v Koper, ki pa služi celi državi.

Avčinovo pismo je vzbudilo precejšnjo pozornost v slovenski javnosti. V njem se zavzema tudi za »principe resnične reforme in dejansko samoupravljanje tudi v republiškem merilu«.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

So Američani srečni?

Mlada tržaška geofizika dr. Karla Bajca, ki se je pred kratkim vrnil z enoletnega bivanja v Združenih državah, smo naprosili za razgovor o njegovih vtisih o ameriškem življenju.

Glede na to, da ste se pred kratkim vrnili z enoletnega bivanja v Združenih državah, bi nam lahko povedali kaj o dejanskem razpoloženju ameriškega prebivalstva do vojne v Vietnamu?

Razpoloženje je v glavnem - nerazpoloženo. Skoraj vsi, s katerimi sem imel priložnost govoriti, — mnogi ne marajo ali se ne zanimajo —, so bili nerazpoloženi, če ne kar nasprotni. Razlogi, ki jih nekateri navajajo, so principieli: podpiranje »diktature generalov«, vmešavanje v notranje zadeve drugega naroda, vojskovanje z ne prav viteškimi sredstvi itd. Večina pa je seveda proti iz — recimo — bolj konkretnih razlogov. V vsakem kraju prinaša vsak večer televizija seznam vseh vojakov iz okolice, ki so tistega dne padli. Nezadovoljstvo se neprestano širi od direktno prizadetih, širi pa se seveda tudi kot reakcija na vladne sklepe, ki se tičejo vseh ali skoraj vseh, kot n. pr. na letošnje 8% povišanje davkov, na počasno višanje cen (čeprav je to baje mnogokrat le delo spekulantov). Avtentičnim razlogom se pridružijo lahko postranski cilji: propaganda proti Johnsonu, iracionalno povezovanje vietnamske vojne z notranjimi rasnimi problemi in — nekateri celo pravijo — propaganda za komunizem.

Je po Vašem mnenju povprečni Američan politično zaveden, to je, dovolj izobražen in zainteresiran, da spremlja politično dogajanje doma in v svetu s čutom odgovornosti in s poznanjem dejanskih razmer?

Znanec W. K. gotovo ni bil. Revez ni ločil med Italijo in Evropo. Pa ni edini, verjemite. Koliko ljudi ni vedelo točno, kdo so vietkongovci. Niso torej poznali lastnih sovražnikov. Poročila po televiziji ne morejo pač nadomestiti vsega, kar je šola zamudila, posebno še, če sledijo vzorcu: tri reklame, eno poročilo, tri reklame, eno poročilo itd. Kar vsak Američanec brez izjeme ve o Evropi, je, da je tam doma mizerija, precej jih tudi ve, da je tam doma kultura, a temu ne pripisujejo posebne važnosti, vsaj v besedah ne. Kompleks si odpravijo s tolažilno ugotovitvijo, da producirajo sami polovico svetovnih dobrin, in ob tej misli so srečni.

Kaj je po Vašem mnenju najbolj pozitivno pri ameriškem človeku?

Da hodi pod prho vsak dan, je vsekakor pozitivno. Pa tudi marsikaj drugega. Delavnost, v kateri prekašajo verjetno vse druge narode, je pravi vir njihove blaginje in razlaga njihovih uspehov v znanosti in tehniki, še bolj kot izredno naravno bogastvo. V Ameriki strmite nad tem, kako lahko človek premaga nemogoče težave, kako skrajša grozovite razdalje, kakšno trmo zna pokazati pri reševanju najtrših problemov (take probleme imenujejo challenging, od challenge, ki pomeni izzivanje). Delo je v Ameriki sveto, naravnost obožujejo ga. Delo ima prednost pred vsem drugim, pred otium vsake vrste, pred zdravjem, pred družino. Potreba po mirnem kosilu, po nočnem počitku itd.,

so šibkosti, ki se jih povprečni Američanec sramuje. Nisem še slišal, da bi se Američanec potožil, da je truden. V Ameriki ni častnih in nečastnih del, vsa so častna, vsa so potrebna, da le producirajo. Srednješolski profesor si ne bo pomišljal, da ne bi zvečer šel za natakarja, ali da ne bi zvečer vozil taksija. Nihče se ne bo zgražal, obratno. Poznal sem sinove (dolarskih) milijonarjev, ki so poletni med počitnicami prodajali coco-colo in s tem sledili temu najglobljemu imperativu ameriškega človeka, ki je delo. Zaposlenega Američanec navdaja samozavest ob misli, da je na delu potreben (ko bi ne bil, bi ne bil sprejet). Lenuh je zasovražen; črnici so zasovraženi tudi zato, ker ne morejo ali ne marajo na splošno tako delati kot ostali.

In kaj je najbolj negativno?

Nezdrav odnos do denarja. Delo je res postalo že instinkt, toda do tega je prišlo le, ker je denar strašna gonilna sila in blaginja oziroma standard najvišji mit. Vrednost oziroma sposobnost posameznika se meri po njegovem računu v banki, po tem, ali ima njegov avtomobil kondicioniran zrak, po tem, če ga menjuje dovolj pogosto, če ima barvno televizijo, skratka po tem, kolikim od nešteti umetnih potreb, ki si jih industrija sproti izmišlja, da se reši naraščajoče produkcije, more zadostiti. V tem pogledu je javno mnenje nezdrav. Zato mnogi posamezniki, čeprav se to za deželo, ki ima najvišji ekonomski standard na svetu, mogoče zdi čudno, potrošijo več, kot bi si smeli privoščiti.

Ne bo nam zmanjkalo hrane

Letošnje novo leto so obhajali v Italiji in skoro povsod drugje z optimističnim razpoloženjem glede bodočnosti, vsaj kar zadeva gospodarski razvoj. In imeli so prav, kajti kljub vsem katastrofalnim napovedim pesimistov človeštvu ne bo zmanjkalo hrane, če si jo bo znalo seveda pametno razdeliti in si medsebojno pomagati v stiskah.

Po Malthusovi teoriji, ki uči, da se človeštvo množi najmanj štirikrat hitreje kot pa proizvodnja potrebnih živil, bi morala kmalu nastopiti splošna lakota.

Znanstvenik Malthus pa ni računal, enako kot ne Marx, z znanstveno — tehnično revolucijo v svetu in tudi ne s tem, da predstavljajo oceani še neizrabljeno njivo, ki bo v bodočnosti prehranjevala človeštvo ne le z ribami, ampak tudi z morskimi rastlinami.

Poleg morja pa bodo prišle v poštev za prehrano človeštva tudi zemeljske plasti. Seveda ne kamenine, marveč to, kar hranijo v svojih kotanjastih gubah, in sicer v prvi vrsti nafta ali petrolej. Ze leta 1959 je iznašel francoski znanstvenik Champagnat način, kako je mogoče pridobivati iz parafina, po destilaciji petroleja, hranilne proteine. To so snovi, ki jih vsebujejo meso, mleko in jajca.

V Franciji so že ustanovili posebno družbo, ki bo destilirala nafto, da pridobi parafin in iz tega proteine. Za sedaj jih bodo uporabljali kot živinsko krmo. Tako se bo zelo pospešila živinoreja tudi v pustih

Iz istega razloga tudi ljudje delajo več, kot bi bilo pravilno. Ob neizčrpnih možnostih za delo je slednje res lahko bližje idealu posameznika kot n. pr. v Evropi, in zato znosnejše, toda mnogokrat je to v takih dozah, da posledice na zdravju (živčne bolezni) ali na drugih področjih udeleževanja (družina, splošna kultura) ne izostanejo. Srednješolski profesor, ki dela 40 ur na teden, se ne utegne izpopolnjevati niti v svojem poklicu, kaj šele, da i smel slediti svojim osebnim zanimanjem. Socialni prestiž zahteva dosti denarja, dosti denarja sponira dosti dela. Dosti dela pusti malo prostega časa, specializacija (t. j. uspešnejše delo) pa dopušča malo splošne kulture. Iz tega sledi druga negativna plat mnogih Američancev: nerazgledanost na vsakem področju razen poklicnega in s tem povezana dolgočasnost, naivnost, če ne kar infantilnost. Televizija si seveda ne upa zdraviti teh bolezni, zato pa je, kot sami pravijo, na nivoju tretjega razreda osnovne šole.

S čim si razlagate neverjetno zasovraženost Američanov v takoimenovanem tretjem svetu, ki vendar dobiva od Američanov veliko pomoč?

Ne razumem se na politiko, zato lahko kot laik posplošim le svoje osebne vtise. Da znajo biti tudi zelo širokogrudni, o tem ni nikakega dvoma. Da bi se pa v odnosih s tujino mogli odreči ekonomskim pravilom, ki tako obvladajo njihov lastni dom, je tudi očitno nemogoče. V ozadju so gotovo kakšni interesi. Razen tega se zelo verjetno vedejo vzvišeno, mogoče niti ne iz hudobije, ampak samo iz zavesti lastne popolnosti, iz neke vrste samodopadljivosti.

(nadaljevanje na 6. strani)

pokrajinah in s tem seveda tudi prehranjevalne možnosti za človeštvo. Omenjeno podjetje bo pridelovalo vsako leto po šestnajst tisoč ton te živilske krme. Petrolejski proteini vsebujejo predvsem mikroorganizme, katere tudi posušijo in dobe na tak način mesni prah v škatlah. Iz njega že izdelujejo pecivo in v kratkem bodo iz tega prahu pripravljali tudi mesne zrezke za pečenke. Iz 100 ton petroleja bodo pridobivali po 10 ton zgoščene proteinsko-mesne moke za prehrano. V Sovjetski zvezi je že pridelajo po 1000 ton na leto.

Ni še mogoče reči, da bo ta nova prehrana dokončno rešila človeštvo pred lakoto. Nedvomno pa so se z njo pomnožile zaloge človekovih živil in so omejile strah pred naglim naraščanjem prebivalstva na svetu.

—0—

POLOŽAJ NA CIPRU

Dozdevni sporazum med Grčijo in Turčijo o Cipru, do katerega je prišlo na posredovanje Združenih narodov in pod pritiskom ameriške diplomacije, se je, kot kaže, izjalovil. Grčija je že ustavila evakuacijo svojih čet s Cipra, kar bi bila morala storiti v smislu tega sporazuma. Turška manjšina na otoku (približno petina prebivalstva) si je namreč ustanovila lastno vlado, ki ji predseduje ciprski (formalni) podpredsednik Kučuk. S tem je odrekla vsakršno poslušnost Makariosovi vladi.

Pričakovati je seveda nove spopade na Cipru in nove mednarodne homatije in napetosti zaradi tega nesrečnega otoka.

Tržaškega

Praznovanje Božiča in Novega leta

Izjemno slabo, mračno in deževno vreme z grožnjo snega tako za božične praznike kot za novo leto je povzročilo, da je bilo v Trstu praznovanje na zunaj bolj tiho in mirno. Prometa čez mejne prehode je bilo manj kot druge dni, vendar dovolj, da so bili hoteli in restavracije za Novo leto na drugi strani meje zasedeni z gosti iz Trsta in Italije.

Tržičani so se kot navadno tudi za te praznike obilo založili z jedačo in pijačo ter praznovali največ doma za dobro obloženimi mizami. Vendar je bilo tudi precej skupnih novoletnih zabav, taka je bila npr. zabava društva »Bor« in ples v Prosvetnem domu na Opčinah.

Tudi Radio Trst A se je držal tradicije, da so namreč nagajale naprave in povzročile slab sprejem prav na praznike.

PREJELI SMO

Spoštovani gospod urednik,

ne vem, koliko voščil ste dobili za novo leto, a dovolite, da se tudi neznan čitatelj Vašega lista pridruži pozdravom in želi, da bi Vaš cenjeni tednik tudi v novem letu kar najbolje opravljal svoje poslanstvo med slovensko manjšino v Italiji, obenem pa informiral o nas in našem življenju tudi tiste čitatelje za mejo, do katerih časopis pride.

Ob tej priliki mi dovolite kratko pripombo. Z zanimanjem vedno prebiram radijski spored, ki ga med redkimi časopisi Vi v celoti objavljate. Na tržaško slovensko radijsko postajo smo mnogi Slovenci zelo navezani. In seveda največ od nje pričakujemo prav za praznike. Tako smo čakali z zanimanjem tudi letošnji božični radijski program. Zal, smo bili nad njim zelo razočarani. Ne samo jaz, ampak vsi, s katerimi sem o tem govoril. V Jugoslaviji letos še niso uradno priznali božičnih praznikov. Zato seveda tudi radijska postaja ni mogla imeti kakšnega božičnega sporeda. Pomislite, kakšno veliko vlogo bi lahko prav zaradi tega odigrala tržaška postaja. Vem, da je imelo na tisoče ljudi odprte radijske sprejemnike na Trst. Toda postaja je imela za božični večer na sporedu le neko pravljico z božično vsebino in božične pesmi poleg polnočnice seveda. Ne bom krivičen: na programu je bila glasba najrazličnejše vrste: petje, orgle, različni drugi instrumenti, od najstarejše dobe menda naprej. Pred skladbo so bili suhoparni uvodi in zdelo se je, kot da je ves večer nekak glasbeni pouk. Tudi druge praznične dni ni bilo dosti boljše. Seveda bo kak statistik dobil iz vsega morda 90% božičnega sporeda. Toda to ni bil pravi spored. Moral bi biti lep celota in lepo ubran. To pa so bile nametane skladbe, muziciranje in drugo vse vprek.

Spominjam se oddaj na primer, kako praznujejo božič po vsem svetu, ali drobni božični zgodbi, ki so bile povezane z glasbo, ki so bile pred leti na radio Trst A. Ves večer je bil eno samo božično razpoloženje. Lepo in prijetno. In mislim, da bi moralo biti tako vsako leto.

Zal mi je, da je tržaška radijska postaja prikrajšala svoje poslušavce letos za velik užitek in jih je razočarala. Mislim, da bi moral biti vsako leto prav božični in velikonočni spored najbolj bogat, najbolj izbran in da bi moral prinesiti ljudem največ sreče. — Vaš list, ki izraža in tolmači vedno težnje naših ljudi, naj opozori na to veliko pričakovanje ki ga gojimo Slovenci do radijske postaje.

Hvala in pozdrav!

• Z. R., Trst

V ZNAK SOLIDARNOSTI Z GRŠKIM LJUDSTVOM

V prostorih Krožka za kulturo in umetnost v Trstu bo v petek, 5. t. m., ob 21. uri koncert ansambla, ki nosi ime znane grškega glasbenika Mikisa Theodorakisa. Kot znano, je Theodorakis že več mesecev v ječi, kamor ga je pahnila sedanja grška diktatorska vlada.

Koncert prirejajo tržaška pokrajinska uprava in vse občinske uprave na Tržaškem v znak solidarnosti z grškim ljudstvom, ki mu danes vlada vojaška diktatura.

NAMIZNI TENIS NA OPČINAH

V soboto, 6. t. m., se bo začel v Finžgarjevem domu na Opčinah tečaj v namiznem tenisu za začetnike. Zanj se je prijavilo okrog 20 skavtov in skavtinj, od 8. do 12. leta. Vodil ga bo Edi Košuta, ki je poleg bivšega člana SZ. Bor Klavdija Grbca edini diplomirani (dipl. visoke šole za tel. kulturo v Ljubljani) trener namiznega tenisa v Italiji.

PRIZNANJE NAŠEMU ŠPORTNIKU

Te dni je vsedrjavno predsedstvo Italijanske namiznoteniške zveze imenovalo za izrednega komisarja namiznoteniške zveze (G. I. Te. T.) v deželi Furlaniji-Juljski krajini g. Edija Košuto, dosedanjšega kapetana namiznoteniške ekipe S. Z. Bor in našega sodelavca. K imenovanju iskreno čestitamo!

NESREČA SLOVENSKE UCITELJICE

Pred nekaj dnevi je postala žrtev hude prometne nesreče učiteljica na slovenski osnovni šoli pri Sv. Barbari gospa Adrijana Škrinjar, žena openskega didaktičnega ravnatelja Stanka Škrinjarja. Ko je na Katinari prečkala cesto, jo je povozil avto, ki je prav v tistem trenutku privozil mimo. Sedaj je v tržaški bolnišnici, kamor so jo pripeljali hudo poškodovano.

Gospe Škrinjarjevi želimo, da bi čimprej popolnoma ozdravela.

SONJA PERNARČIČ KANDIDATKA ZA DRŽAVNO JUNIORSKO REPREZENTANCO

Razveselila nas je novica, da je bila pred kratkim komaj 14-letna dijakinja Sonja Pernarčič, članica S. Z. BOR, izbrana izmed najboljših 32 igralk v državi in poslana na skupni trening v Coverciano. Utemeljene upe ima, da pride celo v prvo moštvo, kar ji vsi tržaški slovenski športniki in simpatizerji iz srca želimo in obenem iskreno čestitamo. »Per aspera ad astra«, kar tako naprej in veliko uspehov.

Zveza cerkvenih pevskih zborov priredi v nedeljo, 7. t. m., ob 16. uri v cerkvi sv. Antona Novega v Trstu

KONCERT BOŽIČNIH PESMI

Ob tej priložnosti bodo tudi prvič izvedene božične pesmi, ki so bile pred kratkim nagrajene.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

GOST PROSVETNEGA DRUŠTVA

»IVAN TRINKO« IZ ČEDADA

V nedeljo, 7. januarja, ob 17. uri v župnijski dvorani »VICTORIA« v St. Petru ob Nadiži:

Jaka Stoka

»ANARHIST«

(burka v dveh dejanjih)

Ni druge izbire

(Nadaljevanje s I. strani)

tisim, kar tudi in predvsem pri nas pojmujejo z besedami »sredinsko-leva politika«.

Ta politika ni sprejemljiva za takšno politično grupacijo, kot je Slov. skupnost, samo zaradi svoje napredne socialno-ekonomske vsebine, zaradi svojega ljudskega in demokratičnega obeležja, temveč tudi — če gledamo nanjo s stališča slovenske narodne skupnosti — zaradi svojega načelnega programa do naše slovenske manjšine in zaradi v zadnjih treh letih večkrat izražene volje, da je treba ustvariti v tujakšnji stvarnosti takšne zunanje in notranje pogoje, ki bodo omogočili, da se med Slovenci in Italijani vzpostavijo odnosi, ki naj temeljijo na pravičnosti, poštenosti in enakopravnosti.

Kdor je stvaren in resnicoljuben, mora priznati, da je bil to za od liberalnega nacionalizma, od v bistvu protislovenskega kozmopolitizma globoko okuženi Trst vsekakor nov, napreden program in da so tiste osebe in ožje skupine tako v Kršč. demokraciji kot v tedanji socialdemokraciji, ki so ta program osvojile in ga v lastnih strankah afirmirale, pokazale tudi precej osebnega poguma. V tej zvezi je dovolj, če se spomnimo pouličnih demonstracij, izgredov in celo atentatov, ki so jih nacionalisti uprizarjali ob izvolitvi Dušana Hreščaka, socialistične slovenske narodnosti, v tržaški občinski odbor. In to priznanje danes v našem listu tembolj

upravičeno lahko dajemo, ker vsi naši bralci vedo, kako neizprosno in brezkompromisen je bil naš boj proti nekdanjemu, nacionalističnemu vodstvu obeh omenjenih strank.

Res je — in mi prvi priznavamo — da so še tako lepa, pravična in napredna načela ter programi prazne fraze vse dotlej, dokler ne postanejo sestaven del vsakodnevne politične in upravne prakse. V tem pogledu tudi radi priznavamo, da je bila dosedanja koalicija med strankama leve sredine in Slov. skupnostjo čestokrat hudo pomanjkljiva, ker zaradi malomarnosti ali premajhne politične in upravne angažiranosti ni izpolnila marsikatere obveznosti in s tem ni izpolnila marsikaterega pričakovanja svojih volivcev in našega ljudstva. Toda preiti od takih ugotovitev do popolnega preloma in do popolne zatajitve celotne dosedanje oblike političnega dela pomeni napraviti korak, ki je vsekakor neopravičljiv in drzen ter je prej znak politične zaletlosti, čeprav v dobri veri, kot sad globoke, temeljite in vsestranske politične analize.

S svoje strani smo prepričani, da si more tudi v bodočnosti Slov. skupnost, ob podpori tudi drugih slovenskih organizacij in ustanov, le v okviru sredinsko-leve politike učinkovito in uspešno prizadevati za pravično in pošteno reševanje in urejevanje starih in novih problemov, ki se tičejo naše slovenske skupnosti.

DRAGO LEGIŠA

Pevma:

POGREB ING. JOSIPA RUSTJE

V četrtek 28. decembra je bil v Pevmi pogreb vsem poznanega agrarnega inženirja Josipa Rustje. Pokojnik si je sam izbral pri nas svoje zadnje bivališče, da ostane bliže tisti kmečki zemlji, za katero je ves čas svojega življenja vztrajno delal.

Pogreba, kakršnih je v Pevmi bolj malo, se je udeležilo veliko število pokojnikovih prijateljev, sodelavcev in zastopnikov različnih ustanov. Prihiteli so tudi predstavniki duhovnikov iz Slovenske Benečije. Pogreb je šel iz goriške bolnišnice, kjer je inženir umrl na praznik sv. Stefana zvečer, v Pevmo, kjer je bral č. g. Komjanc žalno mašo. Pevski zbor, pomnožen še z drugimi pevci, je ubrano prepeval žalostinke v cerkvi in na pokopališču.

Iz cerkve se je razvil pogrebni sprevod pod vodstvom domačega župnika na pokopališče. Po opravljenih pogrebnih obredih se je poslovil od pokojnika prof. Rado Bednarik v pretresljivih besedah v imenu prijateljev in sodelavcev. Med polaganjem vencev je govoril še odgovorni urednik Novega lista, nabrežinski župan Drago Legeša, v imenu časnikarskih tovarišev, uredništva in uprave lista. Zadnji pozdrav v imenu kluba starih goriških študentov je prinesel klubov tajnik Fr. Gorkič iz Vrtojbe.

Težke grude domače zemlje so jele padati na krsto, ko so pevci peli še zadnjo žalostinko in so solze ovlažile oči pogrebcev, ki so se zavedli, da leži tam ob zidu pevskega grobišča mož, ki je dosti pomnil, dosti delal in dosti trpkega prenašal. Requiescat!

Sevodnje:

ZBUDIMO SE!

Pišem te vrstice z namenom, da bi ne padle, kakor po navadi, na trdo skalo ali med osat, kjer bi ne obrodile sadu, ampak z željo, da bi se končno le kaj preobrnilo v kulturnem življenju na bolje.

Zdi se, da se Sovodenjci preveč zapiramo sami vase in se bolj malo brigamo za skupni blagor. Saj so tudi pri nas izobraženi ljudje kot drugod, a ne bi smeli držati križem rok. Ne smeli bi se izgovarjati samo na gospoda župnika. Pri današnjem poslanstvu laikov morajo tudi oni zgrabit tam, kjer župnik ne more. Na primer pri pevskem zboru. Drugi se zopet izgovarjajo z nogometom, češ da ima mladina smisel samo zanj, za drugo, kulturno delo pa ne. Tretji pa vidijo samo v nogometu rešitev slovenskega problema in zato ne usmerjajo mladine še drugam.

V zadnjem času se precej govori, da bodo tudi v Sovodnjah zgradili prepotrebno kulturno dvorano. Bog daj, da bi kmalu prišlo do tega. Cilj bo pa dosežen, ako bo postala zgradba last vseh vaščanov, to se pravi, da bo dostopna in na razpolago vsem in da ne bo ta ali ona skupina prevzela monopola nad njo. Na žalost smo opazili, da je napačna povojna politika med strankami v vasi dosti pripomogla k potujčevanju in tudi k sovraštvu med brati. Nastopil je skrajni čas, da se zdravijo odgovorni ljudje in da svojim potomcem posredujejo kulturne dobrine, prejete od očetov. Le tako bodo imele vse nove moderne hiše v Sovodnjah, ki jih je vedno več, tudi svojo toplo vsebino.

Opazovavec

Iz Goriške

Smrt dveh naših zaslužnih mož

Ob zatonu leta 1967 so zgubili goriški Slovenci dva moža, ki sta v prvi polovici stoletja vsak po svoje vtisnila političnemu, kulturnemu in gospodarskemu življenju primorskih Slovencev trajen žig s svojim delom in osebnimi žrtvami. Ta dva moža sta: Anton Vuk iz Mirna in inž. Josip Rustja iz Gorice.

Prvega smo pokopali popoldan pred svetim večerom v Mirnu, drugega pa v četrtek 28. decembra na pokopališču v Pevmi.

Sožalni izrazi, udeležba pri pogrebi in splošni odmev po vsej deželi so dokaz, kako spoštovana in cenjena sta bila oba pokojnika v naši javnosti.

ANTON VUK

Petinosedeset let je dočakal Anton Vuk, Tonca v ustih prijateljev in znancev. Vsa ta leta so bila zanj nepretrgana doba vztrajnega dela in v krepki moški dobi tudi preganjanja in zaporov. Že v mladosti je Vuk posegel v javno življenje

domačega Mirna, ki mu je s srcem in delom ostal zvest do zadnjega.

V njegovi mladosti dobi se je prebujalo na Goriškem krščansko-socialno gibanje, ki je postavljalo nove temelje vsemu takratnemu javnemu življenju na Goriškem. Med prvimi njegovimi pobudniki je bil tudi Vuk, ki je izšel iz Krekove šole. S pokojnim dekanom Rojcem je bil med ustanovitelji mirenske Čevljarske zadruge, ki je postala življenjski vir za polkmečko sosesko in ki še danes daje Mirnu njegovo temeljno gospodarsko podobo.

Poleg gospodarske dejavnosti je Vuk segel tudi na prosvetno polje. Že pred prvo vojno je vodil pevske zборе, dramske in telovadne skupine, abstinentna društva. Nastopal je kot politični govornik na shodih s prodirno besedo, jasno mislijo, pa tudi s finim humorjem.

Med prvo vojno se je preselil s Čevljarsko zadrugo v begunstvo v štajersko Mozirje, kjer je vsem vaščanom preskrbel kruha in oprostitev od vojaške službe. To svoje krušno očetovstvo je nadaljeval, ko se je vrnil v porušeno domačo vas. Bil je tudi član začasne Narodne vlade. Tedaj je našla goriška dežela v Vuku prvega delavca za gospodarsko in kulturno obnovo. Prizadeval si je za ustanovitev Zadrugne zveze, ki ji je več let načeloval. Obenem je bil tudi vodstveni član skoro vseh tedanjih organizacij slovenske politične skupnosti na Goriškem. Pri teh pa ni dajal samo dobrih nasvetov, ampak je tudi krepko potegnil za oje.

Velika je bila njegova skrb za dijaško mladino, ki se je zbirala pod njegovo gostoljubno streho tudi v najtežjih dneh preganjanj. Dobra beseda in polna žlica je bila tam vsakomur na razpolago. Ko je morala

po letu 1927 vsaka naša javna beseda utihniti, je pokojni Vuk zvesto varoval iskre pod pepelom. Deloval je v skrivnih zvezah s pogumom mladeniča za pravice in življenje svojih rojakov. Zato ga je tudi zadela roka fašistične vladavine. Prestal je dolga leta zaporov, konfinacij in taborišč. Skrival se je tudi v gorah Srednje Italije, kjer je navezoval stike z bojevniki za svobodo. Angleška, ameriška in domača priznanja pričajo o tem njegovem delu. Strt na telesu, a ne na duhu se je vrnil po vojni domov. Čakalo ga je pa še najtežje, ko je zvedel, da je zločinska roka usmrtila sina Stanka in njegovo ženo Dani.

Kljub visokim letom se je Vuk še vedno udeleževal, nazadnje pri organiziranju upokojencev in s pisanjem svojih spominov, ki zaslužijo, da bi izšli v tisku.

Veličastni pogreb, ki so se ga udeležili še živeči pokojnikovi sodelavci, zastopniki oblasti in skoro vsi domačini, je izpričal, kako je bil cenjen, kot mož, zaveden in pravičen, v smislu žalostinke pevskega zborarja »Glejte, kako umira pravični...«

Inž. JOSIP RUSTJA

Dolgo let med obema vojnama sta v skupnih vrstah javno delovala Anton Vuk in inž. Rustja. Čuden slučaj je hotel, da sta oba skoro istočasno omahnila v grob, v štirih dneh drug za drugim...

Inženir Rustja se je rodil 4. oktobra 1894 kot osmi otrok kmečke družine v Skriljah na Vipavskem. Po končani domači ljudski šoli je z odliko dovršil gimnazijske študije v Gorici. Že tedaj se je uveljavljal v krščansko-socialnih študentovskih vrstah. Nato je šel študirat na Dunaj agronomijo. Ob izbruhu vojne l. 1914 je moral na rusko fronto. Dve leti je preživel kot vojni ujetnik v Rusiji, kar popisuje v podlistku Novega lista. Opravljal je službo kmetijskega strokovnjaka. Proti koncu vojne je prišel preko Sibirije, Anglije, Francije in Italije na solunsko fronto kot prostovoljec.

Po vojni je postal inženir in se je zaposlil pri kmetijski zadrugi v Trstu. Sodeloval je tudi pri Naši založbi, pri knjigar-ni Fortunato in kot kmetijski strokovni časnika pri raznih listih. Leta 1923 je prišel v Gorico k Zadrugni zvezi. Tu je razmahnil svoje delo na vsa polja narodnega

(nadaljevanje na 8. strani)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Knjige goriške Mohorjeve družbe

Nekaj pred Božičem je razposlala Goriška Mohorjeva družba svoj najnovejši knjižni dar. Dar: izraz, ki se nam zapiše pri knjigah Mohorjeve družbe iz tradicije, kajti Mohorjeva je bila tista, ki je v dolgih desetletjih dajala preprostem slovenskemu, tedaj po veliki večini še kmečkemu ljudstvu njegovo duševno hrano, knjige za branje v dolgih zimskih večerih, ko je počivalo delo na polju in v gozdu. Dar pa tudi zato, ker so bile tiste knjige resnično poceni in zanje je zmogel vskado, tudi revež. In tudi to je ostalo v tradiciji Mohorjeve družbe: njene knjige so še vedno tiste, po katerih slovenski bravec najrajši sega, še vedno njegova najljubša duhovna hrana, kljub socialnim spremembam, in še vedno so tudi najcenejše.

Vse to velja tudi za knjige Goriške Mohorjeve družbe kot ene izmed naslednje nekdanje enotne Družbe sv. Mohorja v Celovcu. Letošnji koledra prinaša na naslovni strani reprodukcijo grafike Rika Debenjaka »Procesija«. Na 168 straneh se vrste poleg čisto koledarskega dela številni članki, novele, pesmi, kratka razmišljanja in številne slike, največ fotografije aktualnih dogodkov ali nastopov v življenju naše manjšine, npr. z romanj, procesija, portreti važnih ljudi, ilustracije o pomembnih mednarodnih dogodkih itd.

Med pripovednimi prispevki, ki jih ni malo, daleč izstopa po vrednosti novela Vinka Beličiča »Gospod in pol«, v kateri prikaže, kako se po osmih letih spet srečata znanca — nadut in notranje puhel človek, egoist in zaničevalec kulture, ki se je vrnil iz Amerike na obisk, in skromen, osamljen človek, ki je skušal nekoč zaman prodati Romihu — tako se piše »gospod in pol« — neko drobno slovensko knjigo. Ta jo je zavrnil z besedami: »Kaj naj jaz s tem? Kakšno korist bom pa imel od tega? Njegov lik je čudno podoben nekaterim znanim ljudem v naši sredini. Samotar zve ob ponovnem srečanju z njim, da mu je oni svoj čas odvezel tudi dekle. Toda Osatnik — tako je ime samotarju — se ne maščuje in ne žaluje za preteklostjo. Vdano sprejema vse, kar mu prinese življenje. Notranje je dovolj bogat in trden, da preboli tudi ta udarec. Novelo preveva značilna Beličičeva življenjska filozofija, hkrati pa se

odlikuje po dobro orisanih, plastičnih likih in po poetičnih opisih kraške narave.

Pesmi Mirka Mazore so religiozne, nežne in napisane v izbranem jeziku. Tega o večini drugih pesmi v koledarju ne bi mogli reči, razen še o Kunčičevih.

Med mnogimi drugimi črticami in članki je nekaj zelo zanimivih in aktualnih, nekaj pa je tudi prav šibkih ali površnih, pa tudi nepotrebnih, ki jih občutimo kot mašilo. Prevladujejo pa prvi. Človek rad prebere zlasti članke, ki obravnavajo življenje naše manjšine in našo kulturno preteklost. Spričo precej abstraktno napisanega članka o revoluciji v Južni Ameriki pogrešamo članka o dogajanju v matični domovini Sloveniji, ki nam je pač mnogo bližja kot Amerika, pa tudi o dogajanju v državi, v kateri živimo.

K letošnjem daru Goriške Mohorjeve družbe spada tudi knjiga črtic Stanka Janežiča »Tržaški obrabi« (slike in zgodbe), ki jo bomo ob priložnosti posebej ocenili kot izvirno slovensko epslovno delo. Danes naj samo opozorimo nanj kot na razveseljiv dokaz izvirne ustvarjalnosti med nami v zamejstvu, kjer izvirnemu leposlovnemu pisanju ni lahko.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE PRVIČ V BENEŠKI SLOVENIJI

Slovensko gledališče v Trstu bo prvič v zgodovini gostovalo v Beneški Sloveniji. Dne 7. t. m. bo ob 16. uri v župnijski dvorani »Victoria« v Sentpetru slovesno uprizorilo »Anarhista« Jaka Stoke. Pri predstavi bo sodeloval tudi pevski zbor iz Stolblanka. Ob tej priliki je Slovensko gledališče poskrbelo za priredbo teksta z nekaterimi besedami in naglasi v beneškem dialektu.

Gostovanje je organiziralo prosvetno društvo »Ivan Trinko« iz Čedad.

RAZVESELJIVA RAZSTAVA

V palači Costanzi sta organizirala tržaški umetnostni muzej Revoltella in Moderna galerija iz Ljubljane razstavo skupine slovenskih in drugih jugoslovanskih umetnikov. To je prva večja skupna razstava jugoslovanskih umetnikov v Trstu v mestnih prostorih, v čemer lahko vidimo razveseljiv znak izboljšanih stikov tudi na tem področju.

Med razstavljalci je 13 Slovencev: Riko Debenjak, že umrli Marij Pregl, Marjan Pogačnik, Stojan Batič, Vladimir Makuc, France Slama, Drago Tršar, Slavko Tihec, Jože Horvat-Jaki, Adriana Maraš-Bernik, Janez Bernik, Andrej Jemec in Kiar Meško.

Razstavljalcev drugih narodnosti je 10.

Resnična proslava stoletnice slovenskega gledališča

Prav za božične praznike je gostovalo v Trstu Dramsko gledališče iz Ljubljane z Linhartovo komedijo »Ta veseli dan ali Matiček se ženi«. To so bili resnično kulturno praznični dnevi za tržaške Slovence. Tri dni je pela govorica v gorenjskem narečju najboljših slovenskih dramskih igravcev z odra Kulturnega doma, tri dni je bila velika dvorana polna okoliških gledavcev in gledavcev iz mesta samega. Kdor je trdil, da v Trstu ni ljubiteljev gledališke umetnosti, se je lahko prav te tri dni prepričal, da jih je toliko, da niso mogli dobiti vsi prostora, le verovati morajo, da bodo res videli nekaj lepega.

V teh treh dneh smo najlepše spoznali, kako se je slovensko gledališče dvignilo v sto letih na

evropsko kulturno raven in kako so naši dramski ustvarjalci resnično umetniki besede in igre.

To so bili nepozabni večer. Baron Staneta Severja, baronica Ančke Levarjeve, Nežka, kot jo je zaigrala Potokarjeva, ali Matiček, kot ga je živel Benedičič, to so liki, ki so zapustili nepozaben vtis. Prav tako pa so tudi drugi igravci odlično odigrali svoje vloge. Režija V. Molke pa je dala celotni predstavi tisto lahkotno in prijetno igrivo odsko podobo, ki je verna izpoved sodobnega interpretata.

Za ta užitek, ki ga nam je prineslo osrednje slovensko dramsko gledališče, smo tržaški Slovenci hvaležni. S predstavo je ves igravski zbor potrdil sloves, ki ga zaslužno uživa naša osrednja dramska hiša.

J. P.

So Američani srečni?

(Nadaljevanje s 3. strani)

Z druge strani je tudi možna zavist reveža do bogatina itd.

Kakšen vtis je napravila na Vas ameriška družba na splošno?

Ameriška družba se mi zdi ogromen stroj, ki se vrti izredno hitro. Njegov ritem je peklenski, njegov cilj vedno večja produkcija, njegovi zakoni stoođstotno ekonomski. Ljudje, ki ta stroj sestavljajo, so navadno srečni, saj si želijo ravno to, kar se producira. Sreče je namreč več vrst.

V čem je različna od evropske?

Razlika je zelo velika, vsekakor mnogo večja od razlike med posameznimi evropskimi državami. Pestri evropski mozaik ima mnogo več skupnega, kot si običajno mislimo, nekako tako, kot so večno sprte grške poleis imele skupno grštvo. Zgodovina, ki v Evropi takorekoč diha iz vsakega kamna, ne pomeni samo sentimentalne vezi s preteklostjo. Njena dediščina je tudi ekonomska, politična, socialna. Sile, ki oblikujejo evropsko družbo, kolikor niso že same zgodovinsko pogojene, kakor n. pr. nacionalizem, morajo nujno računati s starim; pogosteje se mu prilagodijo, kot da bi z njim pometle. V primeri z evropsko je ameriška družba umetna družba, družba, ki je nastala v zletu dobi človeštva. Skoraj

bi rekel, da je to racionalno načrtna družba, čeprav v bistvu temelji na kazuistiki ekonomski zakonov, ki po svoji avtomatičnosti in neizprososti še najbolj spominjajo na naravno selekcijo. Ameriškemu brezhibnemu stroju postavi Evropa nasproti svoje posameznike, kajti kar pravi Barzini o Italijanih, velja splošno za Evropejce: vsota Evropejcev je večja od Evrope.

Kaj Evropejec in posebno Slovenec najbolj pogreša v Združenih državah?

V primeri z Amerikancem v Evropi, ki pogreša predvsem osebni komfort, je Evropejec v Ameriki vsekakor na slabšem. Če se omejim na emigrante in izvzamem priložnostne turiste, je eno gotovo: vsakdo ima nelahko nalogo, ki navadno traja več let, da se vživi in presadi v novo okolje. V tem razdobju mu običajno (retorično) vprašanje: »How do like Amerika?« gre na živce. Najbolj sentimentalni, n. pr. mnogi umetniki, kot sta bila recimo Lenau ali Dvorak, se vrnejo. Drugi vztrajajo in njihova vztrajnost je običajno poplačana, neredko tako, da se jim prejšnja domovina odtuji. Premnogih se z leti polasti občutek, da niso nikjer več doma. Kaj se jim tako zameri? Pravica do svojega, avtentičnega življenja v družbi podobnih in vendar različnih ljudi, skratka pravica »to be diffe-

rent« (ameriške besede za neameriški pojem) jim manjka ali pa si jo le z največjo težavo priborijo. Nadalje pogrešajo malenkosti, ki niso v novem ambientu več samoumevne, tudi take kot kavarna, gostilna ali sprehod.

In kaj na njega najbolj ugodno vpliva? Neizčrpne možnosti za delo in napredovanje v svoji stroki ali pa že samo izpopolnjevanje (takih obiskovalcev Amerike, ki gredo tja samo na specializacijo in ki se potem vrnejo, je vsak dan več). Da vsaj na nekatere tudi ugodno vplivajo ameriške plače, mislim, da ni potrebno posebej poudarjati.

Kaj menite o rasnem problemu v Združenih državah?

Mislim, da je zelo kompliciran in da še dolgo let ne bo rešen.

Je po Vašem mišljenju ameriška družba sposobna in na taki intelektualni in moralni višini, da lahko še nadalje vodi zahodni svet? In če ne: odkod naj bi prišlo novo vodstvo zahodnega sveta?

Recimo, da je vojaško in finančno dovolj močna, da to zmore.

In končno: kaj občuti pripadnik majhnega naroda spričo ameriškega kolosa? Da kolos še ni vse. Da mali lahko ima, česar veliki ne bo nikoli imel.

Z zaupanjem v novo leto

(Nadaljevanje s 1. strani)

ne smrti treh ameriških kozmonavtov in enega sovjetskega.

Toda v resnici najvažnejši in zgodovinsko najpomembnejši dogodki preteklega leta so šli najbrž neopaženi mimo nas. Njihov pomen se bo razodel šele s časom. Če pa bi jih vseeno želeli ugotoviti, bi morda prepoznali dva izmed njih v dveh dogodkih, ki sta bila le mimogrede zabeležena v svetovnem tisku in radiotelevizijskih oddajah, samo kot dve manjši dnevni zanimivosti. To je bil nov proces proti skupini pisateljev, ki so ga pred kratkim uprizorili v Moskvi, in pobeg štirih mornarjev z neke ameriške vojne ladje, namenjene v Vietnam.

ODPOR PROTI »POPOLNI DRUŽBI«

Proces v Moskvi se bo z zgodovinskega stališča verjetno izkazal važnejši kakor slovesnosti za petdesetletnico oktobrske revolucije, ki so jih priredili skoraj istočasno, kajti prava narava sistema se je razodela bolj s procesom kot z dobro organiziranim praznovanjem. Ni mogoče iti mimo dejstva, da po petdesetih letih revolucije, ki bi bila morala prinesiti svobodo ruskemu narodu kot tudi vsem drugim narodom, ki jih je držala carska Rusija v trdem podložništvu, v Sovjetski zvezi še vedno preganjajo ljudi in celo ugledne pisatelje zaradi njihovega mišljenja in da še vedno obstajajo koncentracijska taborišča, kljub temu, da je Stalin že poldrugo desetletje mrtev.

Pobeg (belih) mornarjev z ameriške vojne ladje pa je razodel drugo plat Združenih držav, dežele mitične blaginje in sreče, ki jo lahko da dolar — tisto plat, ki nam je skoro tako skrita kakor nasprotna stran meseca, a jo vendarle prav tako začenjamo spoznavati.

Med obema dogodkoma — med procesom pisateljem in med pobegom ameriških mornarjev — pa je neka skrivna zveza: povezuje ju njun pomen. Oba namreč razodevata, da so nesmiselne sanje o popolni človeški družbi, ki naj bi uresničili mit blaginje ali mit enakosti kot ideal največje, totalne človeške sreče.

PROBLEMI BODO VEDNO

Ideal popolne človeške družbe in sreče ne bo nikoli dosežen in čimbolj se bo zdalo, da smo mu blizu, čimbolj nam bodo to dopovedovali, tembolj gotovo se bo izkrivljajal v pošastno karikaturu, če ne v totalitarno mravljišče, v katerem bo človek izpostavljen razčlovečenju in oropan sreče prav v imenu idealov blaginje enakosti in sreče. Tudi tu so postavljene človeškim sanjam meje, ki jih nosi človek v sebi, v svoji človeški naravi. Sprijazniti se mora z dejstvom, da bo vedno živel v nepopolni družbi, kakor je nepopoln on sam, in da ne bo nikoli rešen problemov in težav: če se bo znebil enih, se bodo pojavili drugi. To je usoda človeškega rodu in v tem je tudi najgloblja dinamika življenja. In prav je tako.

V tem realističnem spoznanju — in oprti na vero v Boga, ki ne bo zapustil človeškega rodu, saj je njegov Oče — lahko z zaupanjem stopimo v leto 1968 in usmerimo svoj pogled in svoje upe — tudi upe za naš slovenski narod — v bodočnost.

VARCEVALNI UKREPI V ZDA

Predsednik Johnson je napovedal na novega leta dan nekaj odločilnih ukrepov, da bi uravnovesil ameriško plačilno bilanco, ki je pasivna za skoraj 4 milijarde dolarjev. Med drugim bodo uvedli utesnitve za investicije v tujini, omejili bančne kredite v tujini, skrčili izdatke ameriških turistov v tujini in povečali davke na dohodek.

DAR

Hodil sem raztreseno po ulici. Starček v razcfrani obleki, z znaki bolezni in revščine me je ustavil. Iztegnil mi je naproti tresočo in z rami pokrito roko.

Urno sem segel v žep, da bi se s kovancem odkrižal težko znosnega pogleda na revnega starca. Žep je bil prazen, čeprav sem hlastno grebel po njem. Denarnico sem pozabil doma. Niti lire nisem imel pri sebi. Starec je čakal s prosečo in tresočo roko. Tedaj sem obupan in ginjen prijel beračevo suho roko in sem jo prisrčno stisnil. »Ničesar nimam pri sebi, stari.«

On me je pogledal, z lahkim nasmeškom je vrnil stisk roke in dejal: »Hvala lepa tudi za to. Tudi to je bil dar.« Tedaj sem občutil, da sem jaz prejel dar, od berača.

ŠPORT MED NAŠO MLADINO

NAMIZNI TENIS

BOR : L. N. TARANTO 4:5

Ne zamerite mi, če bo imel tudi v tej številki levji delež namizni tenis. Vendar resnica je, da je bilo srečanje BOR-Lega Navale Taranto za nas najpomembnejši športni dogodek preteklega tedna. Odigrali smo ga v prikupnem mestecu S. Elpidio a mare blizu Civitanove, nekako sredi poti torej med Trstom in Tarantom. Tekma je veljala za četrtfinale italijanskega pokala. Pred tekmo smo upali le v časten poraz, za mizo pa se je izkazalo, da bi z nekoliko športne sreče prav lahko celo zmagali. Posameznih tekem ne bom podrobno opisoval, rad bi bil le konstruktivno kritičen do svojih kolegov E. Boleta in A. Tavčarja kakor tudi do samega sebe. Najprej nekoliko več o Ediju Boletu. Vsakdo mu bo priznal izredno nadarjenost za to športno disciplino. Zal odlična tehnika in moderna napadalna igra pri njem nista še združeni s potrebno razsodnostjo in hladnokrvnostjo med igro. Seriji krasnih točk prepogosto sledi apatična in neborbena igra. Manjkajo mu torej potrebne izkušnje in zagrizenost, ki si jih lahko pridobi le s pogostim tekmovanjem na važnih turnirjih. Tokrat je odpovedal predvsem proti I. nasprotni ekipi, katerega sem potem jaz nepriča-

kovano premagal. Saj je Marossi res eden najboljših italijanskih drugokategorikov, vendar ga Bole po tehniki gotovo gladko prekaša. Škoda, da ni še taktično dovolj zrel. Proti istemu Marossiju je odigral svojo najboljšo tekmo Tavčar in imel na razpolago celo dve match-žogi, a ju zaradi prevelike prenagljenosti ni uspel izkoristiti. Naš Adrijan je tudi preveč čutil odgovornost v zadnjem, odločilnem srečanju. Igral je pod svojimi sposobnostmi in gladko izgubil. O sebi naj priznam, da sem morda prav proti Tarantu igral v letošnji sezoni doslej še najboljše. Vsekakor, če bomo tako igrali proti Trevisu v B ligi, bi nam moral biti vstop v A ligo zagotovljen. Treba pa bo še naprej resno trenirati in čim pogosteje nastopati proti močnim nasprotnikom.

REZULTATI:

Edi Košuta : Solito 2:1 (— 20, 17, 13); Adrijan Tavčar : Maraugio 0:2 (15, 12); Edi Bole : Marossi 1:2 (— 20, 15, 16); Edi Košuta : Maraugio 0:2 (20, 19); E. Bole : Solito 2:1 (— 18, 16, 18); A. Tavčar : Marossi 1:2 (17, — 20, 21); E. Bole : Maraugio 2:1 (18, — 13, 14); E. Košuta : Marossi 2:0 (20, 20); A. Tavčar : Solito 0:2 (9, 15).

Končni izid dvoboja: BOR-TARANTO 4:5.

Edi Košuta

Spomini iz prve svetovne vojne

■■■ 80 ■■■■■ V RUSKEM UJETNIŠTVU ■■■■■ Inž. J. R. ■■■

V bližini Todorešti je bila lepa nemška vas, čeprav je štela komaj kakih 40 hiš. Stanovali so v nizkih hišah, pritličnih ali največ nadpritličnih; gospodarskih poslopij in inventarja so imeli precej. Njih gospodarska organizacija je bila svojevrstna: Vsak je bil samostojen, zaseben gospodar, torej kapitalist. Poleg tega pa je vsaka ekonomija morala pomagati tistemu, ki ga je zadela nesreča. V ta namen je v vsaki vasi deloval podporni sklad, v katerega so se stekali dohodki posestva, ki so ga morali vsi vzajemno obdelovati. Navadno so vzeli v najem kakšno veliko površino, na katero so vsejali recimo 100 hektarov sončnic, 50 ha lubenic — arbuži —, večjo površino kumaric. Malo vrst pridelkov, a v velikih množinah, tako da so s kupci mogli napraviti prodajno pogodbo. Navadno so imeli lepo blago in zato so ga navadno

z lahkoto prodali. Denar je šel v sklad, iz katerega so podprli gospodarsko nesrečnega, pomagali kakšni novi družini, organizirali obisk pastorja, učiteljev in sploh skrbeli za vse, kar vsa skupnost potrebuje. A vsi so tudi morali delati. Torej nekaj podobnega socializmu.

Imena vasi so bila bučna: Kleinberlin, Grossleipzig, Paris, London, Klementendorf in druga, večinoma prinesena iz prvotne domovine, o kateri pa so redki sanjali: saj svet v novi domovini je bil tako podoben svetu na Brandenburškem. Rusija jih je smatrala za redne državljane in zato je izvedla med njimi mobilizacijo. Vojakov pa ni poslala na evropsko fronto, proti Avstroogrski in Nemčiji, marveč na kavkaško fronto proti Turkom. Kolikor sem opazil, so Rusi drugače ravnali z njimi samo pri razdeljevanju sladkorja, ki je bil na izkaz-

nice. Nemcem ga enostavno niso dali, a ti so bili z njim kljub temu založeni: pod roko so ga dobivali od voditeljev aprovizacij, seveda po znatno višji ceni. Vodja naše aprovizacije jim ga je dajal funt po 1.80 rublja, medtem ko je stal za nas v aprovizaciji samo 32 kopejk funt.

V nam najbližji nemški vasi je imela malakanka Sonja prijateljico, ki je hodila z njo v šolo v Benderih. Tja sem odpeljal Sonjo in Nino. Še kakšno minuto pred 2. uro smo se odpeljali: Vprežena Galka, spredej jaz z vajetmi, za menoj Nina, za njo Sonja. Ni me brigalo, kako sedita. Smejali sta se in me pozivali, da še bolj poženem Galko, česar pa nisem storil, ker nisem hotel živali mučiti. Če pa je šlo navzdol, sem dal kobilici svobodo. Biča nisem nikdar imel. Še pred 3. uro smo prišli do naselja in se ustavili na dvorišču pred Bauerjevo hišo. Nina in Sonja sta bili trudni, a kljub temu razigrani; jaz pa sem najprej dal sladkorčka Galki, ki se je hudo šobila.

(Dalje)

Smrt dveh naših zaslužnih mož

(Nadaljevanje s 5. strani)

življenja. Pisal in urejeval je Gospodarski list, izdajal strokovne knjige: *Gospodarsko čitanko* (1924), *Sadjarstvo* (1928), *Travnštvo* (1929), *Kmetijsko berilo* (1932), *Kaki* (1948); nešteto pa je njegovih člankov v vseh zamejskih listih in strokovnih revijah Slovenije. Posebne zasluge si je pridobil z ustanavljanjem mlekarin in sirarn v Posočju ter vinarskih in sadjarskih zadrug. Pridobil si je strokovni sloves tudi med italijanskimi in furlanskimi gospodarskimi krogi, ki so ga vabili na posvete in v razsodišča.

V dobi med vojnama je inž. Rustja krepko in odločilno deloval tudi v prosvetnih organizacijah. Nekaj časa tudi kot predsednik Prosvetne zveze, v političnih vrstah in pri književnih založbah Mohorjevi družbi, Kat. tiskovnem društvu. Pomagal je tudi v karitativnih organizacijah. Črnim oblastnikom je pa bilo to delo trn v peti. Moral je iti skozi trpljenje zaporov, konfinacij in taborišč od Urbisaglie, preko Isernie do Tremitskih otokov. Ko se je vrnil v Gorico, je spet poprijel, a tudi to pot mu je bila nevhvaležnost za plačilo, ker je bil v svojih načelih jasen in odločen. Ko so se razmere ublažile in je bilo konec vseh njegovih zaporov, je iz svoje »Vinoagrarie« na Travniku naredil ne samo kmetijsko trgovino, ampak pravo strokovno posvetovalnico. Kmetijski gospodarji po vsej naši deželi in onstran meje so se zatekali k Rustji po vsakršne nasvete. Brali so njegove članke v Novem listu, ki mu je bil gospodarski sourednik od ustanovitve do smrti.

Delaven do smrti, žilav in pogumen, v sili dobrohoten, vedno pa mož jasnih načel in misli.

Na grobu v Pevmi se je poslovil od njega v imenu sodelavcev in prijateljev prof. Bednarik s pokojnikovim opominom, ki ga slišimo še iz groba: bodite vsi eno v delu

in trpljenju za to zemljo in ljudstvo, kateremu sem dal tudi jaz del svojega življenja in srca...

Rupa - Peč:

OD BESED K DEJANJEM

Že večkrat smo omenili probleme, ki ta-rejo ti dve vasiči sovodenjske občine. Vendar so se le redke želje popolnoma uresničile. Že nekaj časa je minilo, odkar je država nakazala občini denar — menda 30 milijonov lir — a je marsikaj ostalo pri starem.

Ceste bi že morale biti enkrat za vselej temeljito in dokončno urejene; čakajo tudi pokopališča, ki so v obupnem stanju. Cestni znaki so še vedno pomanjkljivi, da ne govorimo o brlečih lučkah, ki pomežikujejo zdaj tu zdaj tam, a so največkrat ugašene. Se marsikatero pomanjkljivost bi bilo treba naštet.

Dosti slišimo o lepih dvoranah, o raznih tečajih in kulturnih večerih v sosednih vaseh, pri nas pa vse spi. Tudi občinska uprava bi morala dati pobudo, da bi imeli kako prosvetno ali pevsko dvorano tudi v manjših vaseh. Saj ne gre samo za upravne zadeve, marveč tudi za kulturne. Seveda pa je največ odvisno od nas samih, da si ustvarimo kulturno življenje. Treba je preiti od besed k dejanjem.

Globoko ganjeni nad tolikimi izrazi sožalja ob smrti našega predragega

ANTONA VUKA

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so nam ob uri hude žalosti stali ob strani in z nami sočustvovali. Posebna zahvala naj gre g. županiku Rudolfu in prof. Radu Bednariku za ganljive poslovilne besede, pevskemu zboru, darovalcem vencev in cvetja ter vsem, ki so našega dragega pokojnika spremljali na njegovih zadnji poti.

Družina Vuk

Miren pri Gorici, 4. januarja 1968

VEČERI OB SREDAH

Včeraj, 3. januarja se je nadaljeval niz kulturnih večerov v klubu »Simon Gregorčič«. Predaval je fotoreporter Mario Magajna o Londonu in njega zanimivostih. Magajna, ki je prepotoval Anglijo, je posnel tudi dosti zanimivih slik. Zato so takšna aktualna, a vendar prijetna predavanja pri večini poslušavcev zelo priljubljena.

V sredo 10. januarja bo ob običajni uri predaval dr. Branko Marušič, ravnatelj muzeja v Krombergu, o stoletnici narodnega preporoda na Primorskem.

Naročnike, ki še niso poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

Dne 26. decembra 1967 je v goriški civilni bolnišnici po krajši bolezni umrl naš dolgoletni sodelavec in prijatelj, priznani gospodarstvenik, kulturni in javni delavec

ING. JOSIP RUSTJA

Njegove zemske ostanke smo položili dne 28. 12. 1967. k večnemu počitku na pokopališče v Pevmi pri Gorici. Uglednega pokojnika bomo ohranili v trajnem spominu.

Uredništvo in uprava Novega lista

Trst - Gorica, 4. januarja 1968

Nürnberška „železna devica“

Bram Stoker — Prevedel F. J.

9

»Oh, ne, ne! To je prestrašno!« je vzkliknila Amelia.

»Mislim, gospa, da ni nič prestrašno za raziskujočega duha. Saj sem že marsikaj strašnega okusil,« je odvrnil Hutcheson.

In pripovedoval nama je, kako je nekoč prebil vso noč v trebuhu mrtvega konja, da se je rešil pred prerijskim ognjem v Montani, in kako se je nekoč skrtil pred Komanči v notranjost mrtvega bufala, da ga niso dobili v roke, ter še več podobnih zgodb, iz katerih je bilo razbrati, da ni bil ravno najbolj priljubljen pri Indijancih in da se ničesar ne boji.

»No, če že mislite, da morate tudi to preizkusiti, pa pohitite,« sem mu dejal. On pa je rekel:

»Že prav. Toda menim, da moji predhodniki v tej stvari niso bili prostovoljci, in zato so jih morali pripraviti do tega, da so se dali potisniti vanjo. Predvsem so jih morali dobro zvezati. In tudi jaz hočem vanjo zvezan, da bom občutil prav isto, kar so občutili oni. Bogve če bi ta stari galjot lahko našel kje kako vrv, da bi me zvezal kot je treba?«

Te zadnje besede so veljale pazniku, ki je razumel toliko angleščine, čeprav morda ni doumel vseh odtenkov Hutchesonovega zahodnjaškega narečja, da je odmajal z glavo. Vendar pa je bilo njegovo upiranje bolj navidezno in se je dal pregovoriti, ko mu je Američan stisnil v roko zlatnik, češ naj se nikar ne da toliko prositi. Tako je končno prinesel od nekod vrv in začel vezati z njo najinega potnega tovariša. Ko mu je zvezal vrhnji del telesa, je Hutcheson izjavil:

»Počakaj malo, rabelj. Mislim, da sem pretežak, da bi me mogel dvigniti v železno devico. Zato bom rajši sam stopil vanjo, potem pa mi notri zveži noge.«

In res je zlezal v notranjost in se namestil v njej. Bila je ravno dovolj obsežna zanj. Amelia ga je opazovala s strahom v očeh, vendar pa rajši ni ničesar dejala. Paznik je dokončal naročilo in zvezal Američanu nogi skupaj, tako da je zdaj nemožno ždel v svoji prostovoljni ječi. Zdelo se je, da resnično uživa svoj položaj. Siroko se je zarežal in dejal:

»Tu notri pa res ni dovolj prostora, da

bi orasel državljan Združenih držav pošteno kihnil. Mi v Idahu napravimo še naše krste večje. No, rabelj, zdaj pa kar začni počasi spuščati ta trata name. Želim okusiti isti užitek, kot so ga imeli drugi, ko so se ti kavljji začeli pomikati proti njihovim očem!«

Amelia se ni mogla več premagovati in je histerično zakričala: »Oh, ne, ne! To je prestrašno! Jaz tega ne morem gledati! Ne! Ne!«

Toda Američan je trdovratno vztrajal pri svojem. Rekel mi je: »Zakaj ne popeljete gospe malo na sprehod? Za nič na svetu, ne bi rad prizadel njenih čustev. Toda zdaj, ko sem že tukaj in ko sem zato prepotoval osem tisoč milj, bi se res ne odpovedal rad tej izkušnji. Človek nima mnogokrat prilike, da bi se počutil kot meso v konservi. Midva z rabljem bova takoj končala, nato pa se lahko vidva vrmeta in se bomo skupaj nasmejali vsej zadevi.«

Toda Amelia se je radovednosti na ljubo vendarle spet premagala. Trdno me je držala za roko in se tresla, ko je začel paznik počasi, centimeter za centimetrom, popuščati vrv, ki je držala dvignjena železna vrata. Hutchesonu je obraz kar žarel, ko je sledil z očmi gibanju ostrih konic pred svojimi očmi in prsi.

(Dalje)